1153
165

Frimodige Yttringer

om

den danske Stats Toldvæsen,

af

Peter Worm,
Sognepræst for Hyllested og Rosmus i Aarhuus Stift.

Trykt i Aarhuus Stiftsbogtrykkerie.

1831.

Good nature and good sense must
ever join,
To err is humane, to forgive divine.

Pope.

Forord.

Det er ikke uden en vis Undseelse, som jeg neppe har kunnet overvinde, at jeg lader disse Blade see Lyset, og denne har en dobbelt Grund. For det Første ligger den her berørte Materie saa langt borte fra mit egentlige Fag, at det er meer end sandsynligt, at Mange, især mine Embedsbrødre, ville mene, at jeg

gjorde bedre i, ei at befatte mig dermed. Unægtelig er det sjeldent, at Nogen i min Stand giver sig af med Saadant, men det er dog ikke uhørt. Saaledes finder jeg i et gammelt engelsk Værk over Handelslæren en vis Biskop Fleetwood anført som Hjemmelsmand for nogle deri indførte Tabeller over Guld- og Sølvmynters Værdie, og i et lille i Weimar udgivet Skrift: Ideen eines Geschäftsmannes über Statsbedürfnisse und Geldmangel, nævnes en Geistlig, Dr. Lewis, som Den, der ved sin Bog, Model of a bank, har givet den første Anledning til Oprettelsen af den londonske Bank.

Disse Mænd have følgelig befattet sig med Pengevæsenet, en Green af den offentlige Oeconomie; jeg er altsaa ei den eneste Geistlige, der forvilder sig paa dens Enemærker. For det Andet er jeg, da jeg ei har studeret Kammeralvidenskaben, men kun, ifølge en Tilbøielighed dertil, som skriver sig fra mine Studenterdage, seet mig om deri, aldeles ikke vis paa, at det her Fremsattes Hovedidee er moden, uagtet den er nogle Aar gammel, og jeg ingensteds har fundet den bestridt, maaskee blot af den Grund, at jeg ei har seet den fremsat. Denne Mistillid til min Indsigt har dog ei kunnet afholde

mig fra Udgivelsen af denne Afhandling, hvilken jeg helst ønskede betragtet som et Spørgsmaal til Kyndige. Jeg finder det nemlig ikke aldeles usandsynligt, at Nogen kunde værdige den Opmærksomhed, og det være sig bifaldende eller gjendrivende, drøfte den, hvorved en for Fædrelandets Vel vigtig Materie rimeligviis vil erholde gavnlig Belysning. Om man end enten før eller efter at have læst disse Blade, vil frakjende mig behørig Indsigt, vil man dog formodentlig tiltroe mig en ei gandske uvigtig Egenskab, nemlig Upartiskhed. Var jeg en Handelsmand,

vilde denne være tvivlsom, og dersom en Embedsmand i Toldfaget vilde gjendrive mig, maatte han vise megen Sindighed og Kulde, for at undgaae Mistanke om det Modsatte. Egennytten kan, som bekjendt, meget let forvirre vor Synsmaade, og at denne kan ansees deraf ubestukken, er dog en Anbefaling, som jeg maaskee, i Mangel af andre, kan gjøre Regning paa. I det jeg gjør denne Bemærkning frafalder jeg naturligviis ei den Overbeviisning, at en Forfatter bør bedømmes, ei efter hvad han er, men efter hvad han skriver; findes altsaa her noget Rigtigt, beholder det jo

Værd, uden Hensyn til, hvo der fremsatte det; har jeg derimod talt som den Blinde om Farverne, træffe mig billig Dadel.

Statsoekonomerne ere, som det lader, i de nyere Tider tildeels komne tilbage fra den vildfarende Mening, at Toldanordninger kunne styre Handelen, lede den gjennem betegnede Canaler, opkaste uoverstigelige Volde mod fremmede Frembringelser af Natur og Kunst, og derved formere de indenlandske af begge Slags, ja fremtrylle en Velstand, der ellers skulde være uopnaaelig. Det er ogsaa noksom bekjendt at selv det strengeste Toldvæsen ei er i Stand til at forhindre Snighandel, at denne forøges ved Toldens Forhøielse, og ikke bortfalder, selv om Toldafgiften er meget moderat.

Jo høiere altsaa den Dæmning er, som Toldpaalæg skulde afgive mod fremmede Varer, desto flere og større Aabninger faaer den. Jo lavere den er, (for at blive i Lignelsen) desto lettere overskylles den, og der gives endda Folk, som finde deres Regning ved at gjøre Huller i den. Man indvende ikke, at det engelske Toldvæsen er saaledes indrettet, at det kan holde Kornpriserne i en, med Hensyn til andre Lande, unaturlig Høide, og derved paa en oprørende Maade fordyre Livets første Fornødenheder for en meget talrig og beklagelsesværdig Deel af Nationen. Ingen vil falde paa at ansee dette som en Velgjerning for Folk eller Stat. De tilsyneladende Fordele deraf, større Toldindtægter og høiere Skatter af Landeiendommene, ere alt for dyrt kjøbte. For at forklare sig dette Mesterstykke af den gamle Skoles Handelspolitik, maa man desuden betænke, at Kornvarer, ligesom nogle andre, ved det Forhold, som Omfang og

Vægt staae i til Værdien, afgiver en betydelig Hindring for Indsmuglingen, hvilken Hindring mere eller mindre bortfalder ved mangfoldige andre. Det lader sig f. Ex. ulige lettere gjøre og langt bedre betale sig, at indsmugle nogle Pakker Klæde, Silketøi eller Kniplinger, end nogle Tønder Korn. At der i Engelland ellers smugles, og det med Lyst og Iver, tvivler vel Ingen om. Skulde Nogen være af den Mening, at et alvorligt Toldsystem i dets sædvanlige Skikkelse kunde gandske overholdes, behøver man blot at erindre sig det saakaldte Continentalsystem, hvilket ei engang Napoleons Jernvillie og lange Arme kunde haandhæve, selv i hans egne Provinser. Vi tør vel derfor antage som afgjort, at Toldvæsenet ogsaa i vort Fædreland afgiver et meget ufuldstændigt Hegn mod Varer, hvis Indførsel man vilde forhindre eller formindske. Vilde Nogen indvende, at et ufuldkomment Hegn er bedre end slet

intet, kan dette vel i og for sig selv ikke nægtes; men dersom det er overmaade kostbart og dets Nytte liden, ja uvis, burde det maaskee ei vedligeholdes. Vi ville her forestille os, at det gamle System, ved Forbud og Toldpaalæg at arbeide mod fremmede Frembringelsers Indførsel, blev i den danske Stat opgivet. Hvilke vilde de sandsynlige Følger deraf blive? I det vi søge at besvare dette Spørgsmaal, maae vi ikke tabe af Syne den Omstændighed, at det især er med de forbudne eller høist bebyrdede Artikler, at Smugleriet driver sit Spil, og at følgelig Regjeringens Hensigt meest modarbeides der, hvor den ønskede kraftigst at virke.

De Varer, hvis Indførsel ubetinget er forbuden, ere, saavidt jeg veed: fremmede Sukkere fra Europa, Spillekort og Porcellain. Hvad Sukkeret angaaer, da vilde Ophævelsen af dette Forbud naturligviis aldeles ikke kunne skade Kongens euro-

præiske Undersaatter, de Faa undtagne, der eie vestindiske Plantager. At Staten for disse Enkeltes mulige Fordeel skulde beholde et System, som erkjendtes trykkende for det Hele, bør ei antages. Hvad de vestindiske Colonier angaaer, da vilde rimeligviis det mulige Tab for disse fuldkommen opveies ved en friere Handel, og de Fordele, som denne bragte, kom ogsaa de her boende Plantageeiere for en Deel tilgode. Spillekort er en ubetydelig Artikel, der intet Udslag kan gjøre i Vægtskaalen; men den afgiver et paafaldende Beviis paa, hvor utilstrækkelige Forbud mod fremmede Varers Indførsel ere. En meget høi Mulct (jeg troer 10 Rbd. for Spillet) er sat for Indførselen af fremmede Kort. For Stemplingen af de Kjøbenhavnske Kort betales 6 ß. til Frederiks Hospital og 1 ß. til Fattigvæsenet. Lad nu ogsaa Fabrikprisen være noget høiere end nødvendigt; man skulde dog ei troe, at Fristelsen til at indføre frem-

mede Kort kunde være meget stor under en til Fordelen saa uforholdsmæssig Resiko. Og dog vil man paastaae, at der indføres mange. Forbudet mod Porcellain er kun til Begunstigelse for een Fabrik, der drives for kongelig Regning, uden Tvivl med aarligt Tab. — Fremmede Varer, der ere vævede af Uld og Bomuld kunne blot indføres under visse Betingelser mod en Afgift af 30 Procent. Denne høie Told skulde beskytte de indenlandske Manufacturvarer, der menes uden denne Beskyttelse ei at kunne bestaae. Man maa vel lægge Mærke til, at den Fabrikerne tiltænkte Begunstigelse kun for en Deel kommer disse tilgode. Meget fortoldes ikke, hvo veed hvormeget? Og Fabrikerne bestaae endda. Dette beviser, at disse Fabriker kunne svare Regning, uden at deres Varer betales 30 Procent høiere end de fra Udlandet. Det lader sig ikke gjøre, med nogenlunde sikker Gisning at angive, hvor høi Tolden af denne Vare-

classe virkelig blev, naar den fordeeltes paa den hele indførte Masse; men at den blev meget lavere, er vist. At det alligevel vilde genere disse Fabriker, dersom denne Told gandske eller næsten gandske ophævedes, tør man ikke nægte; men en saadan Forandring vilde ikke være ødelæggende, forudsat at Fabrikeierne toge hensigtsmæssige Forholdsregler. Ved de nu bestaaende Forhold sikkrede nogen Afsætning, finde de bedre deres Regning ved at sælge Mindre til en høi Priis, end Mere til en lavere, og gjøre sig maaskee ei heller altid den største Umage for at kappes med Udlændingen i Varernes Godhed. Var Tolden paa de fremmede liden eller ingen, vilde det Modsatte være Tilfældet. De nøiedes med en ringere Fordeel, men stræbte ved Fabricaternes større Mængde og Godhed at holde sig. Dette vilde uden Tvivl i Almindelighed lykkes, især om de i de første Aar efter Forandringen understøttedes ved Subscriptioner,

til hvilke formodentlig Handelsstanden, vel ogsaa Embedsmændene vilde være villige. Forfattere sikkre sig Afsætning af deres Aandsproducter paa denne Maade, der, som jeg troer, ogsaa var anvendelig paa Kunstprodukter. Jeg mener ikke, at Nogen skulde skrive sig for et vist Qvantum Varer, men forbinde sig til at tage Varer fra denne eller hiin Fabrik for en vis Sum, under den Betingelse, at det Leverede i Priis og Godhed var antageligt. Man skulde troe, at derved, naar dette kom i Gang, kunde udrettes Meget, uden Byrde for Nogen. Forsaavidt Afsætning kunde skee umiddelbart til Forbrugerne, havde jo dog altid de indenlandske Fabriker det forud for de udenlandske, at de Handlendes Procenter, der vel maae være imellem 10 og 20, besparedes. Ja selv, naar Afsætningen skete til Handlende, vandtes dog Noget derved, at Varæne ei skulde gaae gjennem flere Hænder. De udenlandske Fabrikater

maa jo og i Almindelighed bære Omkostningerne af en længere Transport, samt af Assurance for Søeskade. De Fabriker, som desuagtet ei kunde holde sig, fortjente ingen Beskyttelse; deres Fald var uskadeligt, ja endog gavnligt for det Hele. Zoega siger, *) at en Stat ikke bør indlade sig paa at producere eller forarbeide Noget, der ikke i Landet selv, enten som Product eller Fabrikat, kan sælges til samme Priis, hvorfor Kjøbmanden, der henter samme Product eller Fabrikat udenfra, kan overlade dette. Grunden til denne Paastand, der er gjort for over 40 Aar siden, og neppe er eller bliver gjendreven, er den: at de Kræfter, som anvendes til at frembringe Producter eller Fabrikater, der ei uden ved Tvang kunne finde Afsætning, ere spildte, forsaavidt det Fremtvungnes Priis oversti-

*) Forsøg til at udvikle faste Begreber om Arbeide og Handel, Mynt og Banker, Side 55.

ger den, som samme Artikel kunde haves for udenlands fra; thi de samme Kræfter kunde, saalænge der i Landet gives nogen Næringsvei, der kan svare Regning, have været anvendte paa en nyttigere Maade. Han oplyser dette ved et Exempel: „En Huusfader, som er i Stand til at gjøre en eller anden Ting, men finder at den koster ham mere, end han kan hente den for hos den, der gjør Profession af at gjøre den, eller handler dermed, gjør den ikke let selv; jeg kunde vel gjøre den selv, siger han, men den koster mig mere, end jeg behøver for at kjøbe mig denne Ting." Og tilføier: „Hans Calcul er naturlig og rigtig, og Politiken, som i Staterne har indført unaturlig Production og Fabrikation, er grundet paa en falsk Calcul."

Desuden kan Staten ingenlunde være forpligtet til at gjøre Opofrelser for at befordre Privates Næringsdrift; naar den

bortrydder Hindringerne og fremmer Oplysning har den gjort nok. Man sige ikke, at udenlandske Fabrikers Beskaffenhed i Forhold til de indenlandske er en Hindring for disse, som Staten maa arbeide imod, og det saameget hellere, som den kan gjøre det paa en Maade, hvorved den har en Indtægt. Den kan, som vi vide, kun meget ufuldkomment virke i saa Henseende, samt ei uden Byrde for sine Borgere, og Indtægten kan den have paa en anden Maade.

Den lavere Indførselstold har mange Gradationer, hvilke det baade vilde være trættende og overflødigt her at gjennemgaae. Mandix anslaaer den i Gjennemsnit til 8 Procent, en Angivelse, der synes at være for høi. Denne Told er enten stilet mod Artikler, hvis Indførsel ansaaes for mindre skadelig, eller og allene paalagt for Indtægtens Skyld. Dersom

den høieste Told, uden Skade for den indenlandske Flid og Velstand, kunde som Værn mod udenlandske Varer bortfalde, maatte det samme nødvendigen være Tilfældet med den lavere; thi de Artikler, hvis Frembringelse indenfor Statens Grændser derved skulde ydes Begunstigelse, kunne antages at behøve denne endnu mindre. Udførselstolden skulde opmuntre til Foræd-ling af visse indenlandske raae Producter. Denne Hensigt opnaaes, som man mere og mere erkjender, meget ufuldkomment, og neppe vil Nogen paastaae, at dens Ophævelse kunde have skadelige Følger for den indenlandske Flid. Er Udførselstolden høi, maa den, naar den ikke undviges, standse Afsætningen af Producter, som man ei uden Tab kan forædle i Landet. Og er den lav, virker den neppe til den nævnte Hensigts Opnaaelse. At Transittolden, den saakaldte Mellemrigstold, den indenlandske Told eller Consumtion, ene have til

Hensigt at skaffe Statskassen Indtægt, derom kan ingen Tvivl være, og naar denne Hensigt blev opnaaet paa anden Maade, kunde der vel ikke være noget at indvende mod disse Afgifters Ophævelse.

Hovedhensigten af alle Toldpaalæg lader sig naturligviis ikke opgive. De deraf Statskassen tilflydende Indtægter ere, om man endog fradrager Øresunds Told, om hvilken, som aldeles affondret fra det øvrige Toldvæsen, og grundet paa Tractater med fremmede Magter, her ikke handles, af en saadan Betydenhed, at der ikke kan være Tale om Muligheden af nu at undvære disse uden Vederlag. Kunde dette Vederlag findes, var den Opgave, jeg her havde foresat mig, løst; men det er den Hoved-Idee, om hvis Modenhed jeg nærer Tvivl, hvilken dog ikke grunder sig paa de Indvendinger, jeg nu kan tænke mig gjorte imod den, men paa Mistillid til min Indsigt. Som Erstatning for Indførsels-

tolden, Udførselstolden og Transittolden kunde muligen indføres en Afgift af de fra fremmede Havne kommende Skibe efter deres Drægtighed, under hvilken Afgift de nuværende Lastpenge, forsaavidt de udredes af Skibe, der komme fra fremmede Havne, samt Sportelpenge, kunde inddrages. Den saakaldte Mellemrigstold og Lastpengene af den indenlandske Fart kan man tænke sig erstattet ved en lignende Afgift, langt mindre end hiin, af Skibe, der komme fra indenlandske Havne. Som Erstatning for Indførsels- og Maleværks-Consumtionen samt Afgiften af Brændeviinsredskaber, kan man forestille sig indført en Afgift af Kjøbstædernes Vaaningshuse, eller en Familie- og Tyendeskat af Kjøbstæderne, eller og begge Dele. — Den meest fremstikkende Vanskelighed ved den førstnævnte Afgifts Bestemmelse er det ulige og i saadan Henseende ugunstige Forhold, hvori de forskjellige Varers Vægt og Omfang staae til

peres Værdie. Den Told, eller hvad man vil kalde det, som for en Ladning Viin vilde være meget moderat, var maaskee for en Ladning Trælast altfor overdreven. Hvor stor kan ikke Forskjellen være mellem Værdien af en Læst Fabrikvarer og en Læst Steenkul. Denne Vanskelighed forøges derved, at Afgiften skulde tilveiebringe en stor Sum og derfor maatte blive høi, og endelig derved, at de Artikler næsten frigaves, som man hidtil meest har villet betynge, ja det raae Product belagdes mere, end det deraf virkede Fabrikat. Hvad den første angaaer, da finder jo samme ubequemme Forhold Sted i Henseende til Transporten, og dog kunne selv Gjødningsmidler bære dens Omkostninger. Denne første Hindring formindskes, som det synes, ogsaa noget ved de lokale Omstændigheder, skjøndt før 1814 langt gunstigere; thi kun meget faa Artikler af det Slags, hvis Værdi staaer i meget lavt Forhold til Vægt

eller Omfang, ere egentlige Fornødenheder for vort Land. Vi behøve f. Ex. hverken Tilførsel af Korn eller Kartofler, hverken af Brænde eller Kalk, vi behøve ingen Muursteen, maaskee ikke heller Steenkul. Man kan jo ogsaa tænke sig Modificationer i Reglen, ifald det slet ikke kunde være anderledes, dog jo færre jo bedre. Men hvad der meest kunde hæve denne Hindring, var en Forandring i Oppebørselsmaaden, hvorved den hele Hær af Toldembedsmænd og Betjente gjordes overflødig. Den vigtigste Fordeel ved den her tænkte Indretning vilde nemlig være den, at Smugleriet kunde forstyrres i sin Rod; men dette vilde ei skee, undtagen det laae i alle Handlendes Interesse, at denne Giftplante blev aldeles oprykket. Uagtet vi her forestille os Toldvæsenet i høi Grad simplificeret, vilde dog nogen Snighandel kunne finde Sted, naar Oppebørselen skete paa sædvanlig Maade, men en Hovedforandring heri lod neppe

nogen Vei aaben. Som bekjendt er det ikke egentlig Tolden, der trykker de Handlende, men Muligheden af at unddrage sig derfra; thi de gjøre jo kun Udlægget, som Brugerne maae betale. Vel kunde Tolden for en enkelt Artikel være saa overdreven, at den standsede Afsætningen deraf gandske eller for en Deel; men dette vil den duelige Handelsmand i Almindelighed kunne forudsee, og derved være i Stand til at sikkre sig for Tab, ved ikke at indlade sig paa Handel med en saadan Artikel. Langt værre er det derimod, at Nogen kan unddrage sig for Toldens Erlæggelse; thi de Smuglende undersælge dem, der erlægge Tolden, formindske deres Afsætning og skade dem derved uberegneligen. Om det endog af Handelsstanden i Almindelighed erkjendtes, at dens Tarv meget vel kunde bestaae med en nøiagtig Erlæggelse af Tolden, naar Ingen unddrog sig derfra, hjalp dette dog ikke, saalænge der gaves

Nogle, ja Mange, der baade kunde og vilde. Villien dertil lader sig ikke udrydde, men Evnen til at sætte den i Udøvelse maatte, som det synes, bortfalde, naar de Handlende ved egen Fordeel bleve tvungne til at controllere med hinanden, ja vare dertil i Stand, og kunde gjøre det, uden at Nogen med mindste Skin af Billighed kunde fortænke dem deri. Vi forestille os en Beregning gjort over Beløbet af de Statsindtægter, som ved den førstnævnte Afgift skulde erstattes, endvidere en Beregning over de Skibes Dræg-tighed, som aarlig indløbe fra fremmede Havne, hvert Skib naturligviis regnet saa ofte, som det fra Udlandet ankommer, de baglastede dog fraregnede. Læsternes Antal divideres derpaa i Indtradernes Sum, og Qvotienten bestemmer Afgiftens Størrelse. Derpaa beregnes, hvor stor en Deel hver Bye hidtil har udredet af hine Indtrader, og i det derved udkom-

ne Forhold bestemmes et Maximum for denne Afgifts Beløb af hver Bye. Oversteeg i Løbet af et Aar for en Bye denne Afgift, der kunde efterhaanden betales der, hvor Byens øvrige Skatter betaltes, den bestemte Sum, blev dette Overskud at tilbagebetale de Handlende i Forhold til de Læster Gods, som til dem var adresseret, og udgjorde Afgiftens Beløb mindre end den bestemte Sum, blev det Manglende at paaligne i samme Forhold. Afgiften blev saaledes at betragte som en særskilt Nærings-skat, hvilken Vedkommende selv fordeelte efter en given Regel. Paa denne Maade vare de Handlende nødte til at controllere med hinanden, og denne Control vilde under de givne Omstændigheder staae sin Prøve. De Formaliteter, som ved en saadan Indretning bleve at iagttage, kunde være simple, ikke byrdefulde, og dog betryggende. Vare Modificationer

aldeles nødvendige, kunde disse finde Sted uden Misbrug, skjøndt de altid vilde medføre nogen Ubeqvemmelighed. Nedsattes f. Ex. Tolden paa Trælast, maatte jo enhver Ladning, som angaves at bestaae deraf, nøie undersøges, og Lettelsen kunde blot gjelde for hele Ladninger. Det blev ogsaa muligt uden Frygt for Misbrug at frigive baglastede Skibe. Ligesaa kunde uden Skade Begunstigelse finde Sted for Transitladninger, hele Toldens Tilbagebetaling, naar Udførselen skete. Man kunde mod en saadan Indretning indvende, at den, ved en betydelig Tiltagelse eller Aftagelse af Handelen i enkelte Byer, medførte en paafaldende Ubillighed; men ved en mærkelig og aldeles utvivlsom Forandring til det Bedre eller Værre, kunde jo Tillæg eller Nedsættelse finde Sted. — Den anden Vanskelighed ved en saadan Afgift, som den vi her forestille os, vilde det være, at den blev

høi. Hvor høi den omtrent kunde blive, tør jeg ikke indlade mig paa at gjette; thi Toldindtægternes Beløb angives forskjelligt, og de iøvrigt nødvendige Data mangle. Vanskeligheden formindskes dog betydeligt, deels ved at Alt, hvad Toldpersonalet koster, kunde efterhaanden bespares, deels ved at Byrden af Tolden kom til at hvile paa hele de indførte Varers Masse, i Stedet for at nu en Deel gaaer fri. Hvad den Omstændighed angaaer, at de hidtil meest betyngede Artikler næsten frigaves, da kommer det derved an paa, om man vil indrømme en foregaaende Paastand, at denne Frigivelse er uskadelig. At det raae Product bebyrdes mere, end det deraf virkede Fabrikat, vilde vistnok være mod alle Regler, men dog, som det synes, her uskadeligt; thi dersom Fabriker skulle trives hos os, da er det vel de, som forædle indenlandske Producter. — Dersom Hindringerne for Indførelsen af en Afgift som den nys omtalte ei ere uover-

vindelige, kan dette endnu mindre være Tilfældet med den Afgift vi have tænkt os som Erstatning for Mellemrigstolden m. m. Den samme Ulighed i Forholdet mellem Værdie og Omfang eller Vægt finder vel Sted, men vilde her blive langt mindre følelig, da Afgiften blev meget lavere. De øvrige Vanskeligheder ved hiin bortfalde ved denne. Mod een eller flere directe Skatter til Erstatning for Consumtionen, kunde vel neppe indvendes noget af Betydenhed, forudsat at saadanne Skatter hvilede paa dem, som befriedes fra Consumtionen, der unægtelig har sine store Ubeqvemmeligheder. En Bygningsafgift existerer allerede, der regnes at udgjøre for Kjøbenhavn 170,000 Rbd., og for de øvrige Kjøbstæder i det egentlige Danmark 96,000 Rbd. Det kunde synes byrdefuldt at forøge denne i nogen betydelig Grad; men naar Lettelse paa anden Maade skete i samme Forhold, vilde Byrdens Forøgelse ogsaa kun være

tilsyneladende. Bygninger synes at afgive en beqvem Maalestok for Skatter, da det Rum en Familie afbenytter, almindeligen staaer nogenlunde i Forhold til dens Indkomster. Daglønneren eller den simpleste Haandværker hjelper sig med en lille Stue. Den, hvis Indtægter ere større, lader sig ikke nøie dermed, men har flere Værelser eller et heelt Huus. Den mere Velhavende eller i en større Bedrift siddende behøver en stor Gaard. En Familie- og Tyndeskat for Kjøbstæderne synes ogsaa passende at kunne erstatte Consumtionen. De Vanskeligheder, som kunde finde Sted ved dens Bestemmelse ere neppe af Betydenhed. Det vilde imidlertid være ubilligt, dersom ved disse eller andre Skatter Indtraderne af Maleværksconsumtionen, forsaavidt den ydes af det Korn, der bruges i Brænderierne, samt Afgiften af Brændeviinsredskaberne, skulde paalignes alle Kjøbstædboerne uden Vederlag. Dette kunde ogsaa gives; men

før jeg nævner dette, maa jeg forudskikke nogle Bemærkninger om Brændeviinsbrænderiernes nuværende Beskatning og Indskrænkning.

Denne Beskatning og deraf følgende Indskrænkning er en betydelig Afvigelse fra den i Næringspolitiet ellers fulgte Regel, at begunstige indenlandske Fabriker og opmuntre til Forædling af indenlandske Producter. Brændeviin er maaskee vort vigtigste og naturligste Fabrikat, og dettes raae Material, Kornet, vort vigtigste og overflødigste Product; alligevel beskattes ei allene Brændeviinsfabrikationen, men den bebyrdes meget. Neppe kan det være Tvivl underkastet, at Nødvendigheden af de derved tilveiebragte betydelige Indtraderene have foraarsaget denne Afvigelse, og at man ei dermed har havt den Bihensigt, at formindske Brugen af en Artikel, hvis Misbrug er saa fordærvelig; thi ellers vilde denne Forholdsregel i sin fulde Udstrækning

rimeligviis have været fulgt ogsaa i Slesvig og Holsteen, hvor den vel kunde synes at være ligesaa nødvendig. I det Financielle tages der i Almindelighed ikke Hensyn til Moralen. Kunde der til denne altid tages Hensyn, da var intet Toldvæsen blevet til, ingen Indkomstskat af det sædvanlige Slags havde nogen Tid existeret, ingen den naturlige Frihed indskrænkende Love, der vanskeligen kunne overholdes, vare af oeconomiske Grunde givne. Men fordi der ei altid tages saadant Hensyn, kunde det dog være Tilfældet i dette Punkt. Vi ville for et Øieblik antage, at denne Bihensigt har havt nogen Indflydelse paa, eller været en medvirkende Grund til den høie Beskatning af Brændeviinsfabrikationen og Forbudet mod samme paa Landet i Danmark. Spørgsmaalet bliver da, om Erfaring har lært, at denne Hensigt naaes. Paa

Landet maatte da fornemmelig Virkningen have viist sig, og i Særdeleshed der, hvor Forbudet mod Brænderierne bedst overholdtes, hvilket man kan antage om Sjelland. Ingensteds har jeg hørt eller seet den Paastand, at Drikfældigheden hos den sjællandske Landalmue ved Forbudet mod Brænderierne er formindsket. En saadan Paastand lod sig ogsaa vanskeligen bevise, og jeg er overtydet om, at Fleertallet af dem, der kjende Sjelkænderne, vilde være af den modsatte Mening, med mindre disse skulde siden Krigen have i denne Henseende forbedret sig mærkeligen, hvilket i al Fald ei kunde forklares som en Følge af hiint Forbud. Det synes ogsaa at ligge i Sagens Natur, at naar blot Brændeviin kan faaes, da vil det, enten Prisen er høi eller lav, enten det maa hentes andensteds fra, eller laves i Hjemmet, meget misbruges, saalænge Almuen deri maa søge næsten sin eneste Op-

muntring, og ei ved større Oplysning har faaet Smag for og ved bedre Kaar Adgang til mindre skadelige Fornøielser. Saameget er vist, at Fylderiet egentlig har sit Hjem blandt dem, hvis Kaar ere meest indskrænkede, f. Ex. Huusmænd og Indsiddere, hvis Liv er en næsten uafbrudt Kjæde af trællende Arbeide; men at denne Last derimod er langt sjeldnere, i det mindste her i Jylland, hos de mere Velhavende, f. Ex. Selveiergaardmændene, der kunne betragtes som Bøndernes Noblesse. Man kunde indvende, at Fattigdommen er en Følge af Drikfældigheden. Unægtelig er dette meget ofte Tilfældet; men jeg tænker her paa dem, der aldrig have kjendt bedre Dage. Neppe kan vel derfor haabes Aftagelse af denne Last, før bedre Dannelse og blidere Kaar falde i Almuens Lod. Man tør vel altsaa paastaae, at Paalæg paa Brænderierne i Kjøbstæderne, og Forbud mod samme

paa Landet, ei i nogen mærkelig Grad formindske Drikfældigheden, og at en Forandring i de bestaaende Anordninger ikke i moralsk Henseende kan være betænkelig; men Meningerne om den oeconomiske Gavnlighed eller Skadelighed af Ophævelsen af Forbudet mod Brænderierne paa Landet ere meget deelte. Hvor dette er Tilfældet, ligger Sandheden almindeligviis i Midten, hvilket den maaskee ogsaa gjør her. Den oeconomiske Nytte af frie Brænderier paa Landet vilde neppe blive saa betydelig, som Nogle mene, men den blev dog, under visse Omstændigheder ikke liden, og burde vel derfor ei uden Nødvendighed opgives. Den vigtigste Indvending mod frie Brænderier paa Landet, hvilken jeg hidtil har seet, er denne: at smaae Brænderier give forholdsviis langt mindre af sig end de store, og følgelig vilde, naar de bleve almindelige, foraarsage et meget stort aarligt Tab af Korn; samt at det i saadanne smaae Brænderier

paa Landet tilvirkede Brændeviin formedelst sin Slethed ei kunde komme i Handelen. Det synes derfor ønskeligt, at Forbudet mod Brændeviinsbrænderier paa Landet ophævedes, men paa en saadan Maade, at smaae Brænderier af sig selv bortfaldt, og Statskassen desuden intet Tab leed i sine Indtægter. Foruden de oeconomiske Grunde der tale for Ophævelsen af dette Forbud, hvilke ofte i Tale og Skrift fremsættes, og derfor ere noksom bekjendte, er der en anden, der forekommer mig langt vigtigere, og som dog, besynderligt nok, er overseet af Adskillige, der have skrevet om denne Materie. Det var, hvilket man formodentlig vil indrømme, meget skjønt, om Fleerheden af Landets Indvaanere kunde indsee Billigheden og Nødvendigheden af de bestaaende Love, og at den almindelige Mening stemplede Overtræderne med Foragt. Dette bliver neppe nogensinde Tilfældet med saadanne Forbud, som der-

for blive yderst vanskelige at overholde. Den sørgelige Følge deraf er, at Agtelse for Lovene, en Betingelse for Borgerheld og Statens Flor, formindskes, og at den uvidende Almue begynder med at overtræde de Love, hvis Retfærdighed og Grund den ei kan indsee, derpaa efterhaanden vænner sig til ei at regne det saa nøie med Lovmæssigheden i det Hele, og Døren derved aabnes for Laster og Forbrydelser. Gives der nogen Lov, hvis Billighed er vanskelig at indsee, som derfor nødigen adlydes, og uden Betænkning, naar det kan skee ustraffet, overtrædes, da er det den, som forbyder Bonden at anvende sit med Sveed og Møie producerede Korn, som han vil og kan, og efter sit Skjønnende anseer fordeelagtigst. Det hjælper ikke at man siger ham: Staten behøver en Indtægt af Brænderierne, disse ere i Kjøbstæderne høit beskattede, og for at de kunne bestaae, maa Landmanden ei brænde Brændeviin. Dette overstiger

hans Fatteevne, han svarer: „Jeg betaler jo mange Skatter og Afgifter, som jeg kun med yderste Vanskelighed bringer tilveie, kan jeg ikke, drives jeg fra Huus og Gaard; Kjøbstædmanden, der gaaer bedre klædt og lever høiere end jeg, er vel ikke mere bebyrdet, hvorfor maa jeg da ikke gjøre ved Mit, hvad jeg vil." Man kommer virkelig i stor Forlegenhed, dersom man skal overtyde ham om, at han har Uret. Alene af denne Grund, uden Hensyn til de oeconomiske, var det høist ønskeligt, at bemeldte Frihed gaves. Vi antoge forhen, at hele Consumtionens Beløb, samt Summen af Afgiften af Brændeviinsbrænderierne, baade den, der hviler paa det dertil formalede Korn, og den, der svares af Brændeviinsredskaberne, tilveiebragtes ved een eller flere almindelige Skatter fra Kjøbstæderne, men at disse gaves Vederlag for den Sum, som Brændeviinsfabrikationens Beskatning udgjorde. Som saadant Vederlag tænke vi

os forskjellige specielle Paalæg, der skulde indflyde i Stædernes Kasser, og derved skaffe Indvaanerne Lettelse i Communeafgifter. F. Ex.:

1. En aarlig Afgift af Brændeviinsredskaber, uden Hensyn til disses Størrelse, der altsaa, om den end var, som den burde være, moderat for de store Brænderier, blev byrdefuld for de smaae, hvorved disse efterhaanden vilde forsvinde. Det forstaaer sig af sig selv, at en Modification maatte skee til Bedste for de nuværende Eiere af smaae Brænderier.

2. En Afgift af alle mulige Restaurationer fra Conditorierne til Kipperne, afmaalt efter disses Søgning.

3. Afgift af Kjøretøier til Stads og Fornøielse.

4. Afgift af Liberietjenere.

5. Afgift af Tobaksrygere.

6. Forhøielse af Bompenge ved Portene.

Disse Afgifter vilde, den sidste undtagen, indbringe langt mere, naar de tilfaldt Communerne, end naar de indflode i Statskassen. Vare disse eller lignende Afgifter alligevel ei tilstrækkelige til at erstatte Stæderne, hvad de udredede i bemeldte Anledning, kunde deres Udgift forholdsviis formindskes, og Statskassens Afgang dækkes ved et Tillæg til Landskatten, der igjen erstattedes Landboerne ved paa Landet indførte og Communerne tilfaldende Afgifter, lige de 5 første af de nysnævnte. De to formenes ei allene at være uskadelige, men endog gavnlige saavel for Kjøbstæderne som for Landet; thi den ene vilde kun være en meget lempelig Beskatning af en vigtig Fabrikation, der befordrede dens hensigtsmæssigste Udøvelse, i det den uden Forbud fjernede de smaae Brænderier, og den anden beskattede Brugen af stærke Drikke istedetfor Fabrikationen. Det vilde være glædeligt og velgjørende om tillige ved høie Mule-

ter kunde virkes noget mod upriviligerede Kroer, disse Lastens og Armodens Planteskoler, der neppe kunne forstyrres saalænge Forbudet mod Brænderier paa Landet bestaaer; thi deels kan, hvor dette overtrædes, den upriviligerede Kromand dristig trodse sine Bymænd, deels afsættes just i disse Kipper den i Smug tillavede Nectar. Saadanne Mulcter maatte nødvendigen tilfalde Comunen, for at ingen utidig Skaansel skulde udvises.

Dersom en i Statsoekonomiens Hemmeligheder uindviet, dog efter bedste Evne det Sande søgende Mands, her udviklede uforgribelige Mening, ei findes i Hovedsagen aldeles feilende, gives der neppe uoverstigelige Hindringer for en Forandring i Toldsystemet, hvorved væsentlige Fordele kunde opnaaes. Disse ere, som man af det Foregaaende vil have bemærket, fornemmelig følgende:

a) Tilintetgjørelse af Smugleriet, hvis moralske Skadelighed Forfattere af Navn have udhævet. Denne Fordeel synes allene at være

af den Betydenhed, at det maatte ansees som en stor Vinding, om den endog skulde kjøbes med nogle Ubeqvemmeligheder.

b) Besparelse af alt det, som det talrige Toldvæsenspersonale koster, og Muligheden af, formedelst denne Besparelse, at formindske Tolden noget. I Statscalenderen nævnes over 450 Embedsmænd i Toldfaget, og man kan vel antage, at der gives 3 Gange saa mange Betjentere, hvis Navne der ikke findes. Mange af disse Poster ere meget indbringende, og selv den ringeste ansees som Forsørgelse for en Familie. Staten underholder altsaa i denne Anledning henved 200 Familier. Hvad disse have at leve af, maa vel udgjøre mellem en halv og en heel Million Rigsbankdaler, rimeligviis nærmest det sidste.

c) Ophævelsen af Toldlinien ved Kolding.

d) En meget vigtig Fabrikations høie Beskatnings Forvandling til en moderat.

e) Ophævelsen af Forbudet mod Brændeviinsbrænderier paa Landet i Danmark, hvilken Ophævelse i flere Henseender synes ønskelig.

Desuden kan det vel ei nægtes, at Frihed er Sjælen i Handelen, og at jo flere af dens Baand Omstændighederne tillade at løsne, desto bedre. I Engelland have to nu afdøde berømte Ministre, hvoraf den Ene er os Danske bekjendt som en Mand, hvem hans

Fædrelands formeentlige Nytte endog var vigtigere end Retfærdighed og Ære, og som altsaa neppe kan beskyldes for at have villet give Slip paa det Nyttige, arbeidet i denne Aand. Selv de trykkende Kornlove ere jo en formildende Modification af det gamle System. Men Omstændighederne ere i Engelland langt mere forviklede end her, fordi man der har fjernet sig mere fra Naturen, og det vilde derfor i Danmark have færre Vanskeligheder, at give Handelen sin naturlige Gang. At denne derved vilde faae et gandske andet Sving, synes ikke at kunne være Tvivl underkastet. Et Blik paa Kortet viser os, hvor fordeelagtigt vort Land er situeret for denne Næringsvei, der maa ansees som den vigtigste næst Agerdyrkningen. Kunde nogle tildeels smaae og forbigaaende Ubequemmeligheder ikke oversees, naar det gjaldt om at bringe den i Flor? Gid den maatte blomstre, og vort skjønne Flag fredeligt vaie paa alle Have.